

ΒΙΒΛΙΑ

1. Χημεία Γ΄ Γυμνασίου των Θεοδωρόπουλου Π., Παπαθεοφάνους Π., Σιδέρη Φιλλένιας, Έκδοση 2020, έκδοση ΙΤΥΕ «Διόφαντος»
2. Χημεία Γ΄ Γυμνασίου - Εργαστηριακός Οδηγός των Θεοδωρόπουλου Π., Παπαθεοφάνους Π., Σιδέρη Φ., Έκδοση, έκδοση ΙΤΥΕ «Διόφαντος»
3. Χημεία Γ΄ Γυμνασίου - Τετράδιο Εργασιών των Θεοδωρόπουλου Π., Παπαθεοφάνους Π., Σιδέρη Φ., έκδοση ΙΤΥΕ «Διόφαντος»

Ύλη

1η Ενότητα: ΟΞΕΑ - ΒΑΣΕΙΣ - ΑΛΑΤΑ

1. Τα οξέα
 - 1.1 Ιδιότητες οξέων
 - 1.2 Οξέα κατά Arrhenius
 - 1.3 Η κλίμακα pH (πε-χα) ως μέτρο της οξύτητας
 - 1.4 Το pH του καθαρού νερού
 - 1.5 Το pH των όξινων διαλυμάτων
 - 1.6 Μέτρηση του pH ενός διαλύματος
2. Οι Βάσεις
 - 2.1 Ιδιότητες βάσεων
 - 2.2 Βάσεις κατά Arrhenius
 - 2.3 Κλίμακα pH ως μέτρο βασικότητας
3. Εξουδετέρωση
 - 3.1 Εξουδετέρωση
4. Άλατα
 - 4.1 Σχηματισμός κρυστάλλων χλωριούχου νατρίου
 - 4.3 Τα άλατα
5. Εφαρμογές των οξέων, βάσεων και αλάτων στην καθημερινή ζωή
 - 5.1 Ανθρώπινος οργανισμός
 - 5.2 Καθαριότητα στην καθημερινή ζωή
 - 5.3 Αρκετή τροφή για να χορτάσει όλος ο κόσμος
 - 5.4 Προστατεύοντας τον πλανήτη από την όξινη βροχή

2η Ενότητα: ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΤΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ – ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΜΕ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ

1. Ο Περιοδικός Πίνακας
 - 1.1 Από το χθες...
 - 1.2. Στο σήμερα: Ο σύγχρονος περιοδικός πίνακας
 - 1.3 Τα μέταλλα και τα αμέταλλα στον περιοδικό πίνακα
2. Τα αλκάλια
 - 2.1 Γενικά
 - 2.2. Ιδιότητες των αλκαλίων
3. Μερικές ιδιότητες και χρήσεις των μετάλλων
 - 3.1 Μέταλλα και αμέταλλα
 - 3.4 Τα κράματα

- 4. Ο άνθρακας
- 4.1 Γενικά
- 4.2 Φυσικοί άνθρακες
- 4.3 Τεχνητοί άνθρακες

3^η Ενότητα: Η ΧΗΜΕΙΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΑΚΑ

- 1. Οι υδρογονάνθρακες
 - 1.1. Γενικά
 - 1.3. Καύση των υδρογονανθράκων
 - 1.4. Οι υδρογονάνθρακες ως καύσιμα
 - 1.5. Η ρύπανση της ατμόσφαιρας
- 2. Πετρέλαιο – Φυσικό αέριο- Πετροχημικά
- 2.7 Πολυμερισμός
- 2.8 Τι είναι τα πλαστικά;
- 3. Η αιθανόλη
 - 3.2 Αιθανόλη ή αιθυλική αλκοόλη ή οινόπνευμα
 - 3.5 Αλκοολούχα ποτά
 - 3.6 Η Φυσιολογική δράση της αιθανόλης

Οδηγίες διδασκαλίας

Προτεινόμενη διδακτική ακολουθία και ενδεικτικές δραστηριότητες

Σύνολο ελάχιστων προβλεπόμενων ωρών: είκοσι πέντε (25)

Στο πλαίσιο του διδακτικού σχεδιασμού οι εκπαιδευτικοί, προκειμένου να αξιοποιήσουν τις προτεινόμενες **ιστοσελίδες** από το διδακτικό υλικό ή/και τα διδακτικά βιβλία, να προβαίνουν σε επανέλεγχο της εγκυρότητάς τους, διότι ενδέχεται λόγω του δυναμικού τους χαρακτήρα ορισμένες από αυτές να είναι ανενεργές ή να οδηγούν σε διαφορετικό περιεχόμενο.

Το **Φωτόδενδρο** έχει ανακοινώσει εναλλακτικές λύσεις για τη λειτουργικότητα των μαθησιακών εφαρμογών flash μετά την διακοπή της υποστήριξης αυτής της τεχνολογίας από την Adobe, οι οποίες είναι αναρτημένες στον σύνδεσμο: <http://photodentro.edu.gr/lor/faq>. Από τις προτεινόμενες λύσεις, η εγκατάσταση του φυλλομετρητή Pale Moon συνοδευόμενη από την εγκατάσταση παλαιότερης έκδοσης του Adobe Flash Player έχει αποδειχθεί ιδιαίτερα αποτελεσματική για τη λειτουργία των εφαρμογών που αναφέρονται στις παρούσες οδηγίες. Σε περίπτωση που οι υπερσύνδεσμοι του Φωτόδεντρου δεν ανοίγουν, για την προβολή του μαθησιακού αντικειμένου να γίνεται αρχικά λήψη/ αποθήκευση στον υπολογιστή.

Τα προτεινόμενα **πειράματα** και **εργαστηριακές ασκήσεις** πρέπει πάντοτε να πραγματοποιούνται σε ασφαλές περιβάλλον για μαθητές/-τριες και εκπαιδευτικούς, με τη λήψη όλων των προληπτικών μέτρων ασφάλειας και υγείας που προβλέπουν οι Εργαστηριακοί Οδηγοί. Συνιστάται οι διδάσκοντες/-ουσες να συμβουλευονται και να αξιοποιούν τις οδηγίες των κατά τόπους **Ε.Κ.Φ.Ε.** για γενικά θέματα ασφάλειας και υγείας του σχολικού εργαστηρίου, όπως επίσης και τις εξειδικευμένες οδηγίες που δίνονται για πειραματικές διατάξεις και χρησιμοποιούμενα υλικά.

1η ΕΝΟΤΗΤΑ: ΟΞΕΑ - ΒΑΣΕΙΣ - ΑΛΑΤΑ

1. ΤΑ ΟΞΕΑ (4 ΩΡΕΣ)

1.1 Ιδιότητες οξέων

1.3 Η κλίμακα pH (πε-χα) ως μέτρο της οξύτητας

1.5 Το pH των όξινων διαλυμάτων και

1.6 Μέτρηση του pH ενός διαλύματος

Α' Πρόταση: Να γίνουν στο εργαστήριο ή στην τάξη από ομάδες 4-5 μαθητών/-τριών οι παρακάτω εργαστηριακές ασκήσεις για την εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με τις κοινές ιδιότητες των οξέων (όξινο χαρακτήρας).

- Παρασκευή διαλυμάτων δεικτών με εκχύλιση φυτικών ουσιών (π.χ. κόκκινο λάχανο). Προσθήκη χυμού λεμονιού, ξιδιού και αραιού υδροχλωρικού οξέος στα εκχυλίσματα αυτά (Πείραμα 1.4 της 1^{ης} Εργαστηριακής Άσκησης του Εργαστηριακού οδηγού).
- Προσδιορισμός του pH των παραπάνω υδατικών διαλυμάτων με χρήση πεχαμετρικού χαρτιού (Πείραμα 1.1 της 1^{ης} Εργαστηριακής Άσκησης του Εργαστηριακού οδηγού). Επανάληψη του προσδιορισμού μετά την προσθήκη νερού σε δεκαπλάσιο όγκο από τον αρχικό των παραπάνω διαλυμάτων.
- Επίδραση διαλυμάτων αραιών οξέων σε σόδα, μάρμαρο (Πείραμα 1.6 και Πείραμα 1.7 της 1^{ης} Εργαστηριακής Άσκησης του Εργαστηριακού οδηγού).

Μπορεί να χρησιμοποιηθεί και υλικό από:

<https://chem.noesis.edu.gr/marble-acids-reaction>

- Σύγκριση δραστηριότητας ορισμένων μετάλλων κατά την αντίδρασή τους με τα οξέα. (Πείραμα 1.5 της 1^{ης} Εργαστηριακής Άσκησης του Εργαστηριακού οδηγού).

Β' Πρόταση: Διεξαγωγή των πειραματικών δραστηριοτήτων με τη μορφή επίδειξης από τον/τη διδάσκοντα/-ουσα με συμπλήρωση των αντίστοιχων σελίδων του Τετραδίου Εργασιών* από τους/τις μαθητές/-τριες.

Στην ενότητα «Η κλίμακα pH μέτρο της οξύτητας» να δοθεί έμφαση στο γεγονός ότι η τιμή pH είναι αποτέλεσμα της σχέσης μεταξύ του πλήθους $H^+_{(aq)}$ με το πλήθος $OH^-_{(aq)}$ και ότι στα διαλύματα οξέων ισχύει $\text{πλήθος } H^+_{(aq)} > \text{πλήθος } OH^-_{(aq)}$.

1.2 Οξέα κατά Arrhenius

Να γίνει σύνδεση του μακροσκοπικού, μικροσκοπικού και συμβολικού επιπέδου της Χημείας. Να δοθεί έμφαση στον ορισμό των οξέων κατά Arrhenius, όπως και στο γεγονός ότι οι κοινές ιδιότητες των οξέων οφείλονται στα H^+ που παρέχουν κατά τη διάλυσή τους στο νερό. Η διδασκαλία να εστιαστεί κυρίως στα 4 παραδείγματα του σχολικού βιβλίου.

2. ΟΙ ΒΑΣΕΙΣ (3 ΩΡΕΣ)

2.1 Ιδιότητες βάσεων

2.3 Κλίμακα pH ως μέτρο βασικότητας και

1.4 Το pH του καθαρού νερού

Α' Πρόταση: Να γίνουν στο εργαστήριο ή στην τάξη από ομάδες 4-5 μαθητών/-τριών οι παρακάτω εργαστηριακές ασκήσεις για την εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με τις κοινές ιδιότητες των βάσεων (βασικός χαρακτήρας):

- Παρασκευή διαλυμάτων δεικτών με εκχύλιση φυτικών ουσιών (π.χ. κόκκινο λάχανο). Προσθήκη ασβεστόνευρου, καθαριστικού τζαμιών και αραιού διαλύματος υδροξειδίου του νατρίου σε εκχυλίσματα φυτικών χρωστικών (Πείραμα 2.3 της 2^{ης} Εργαστηριακής Άσκησης του Εργαστηριακού οδηγού).
- Προσδιορισμός του pH των παραπάνω υδατικών διαλυμάτων με χρήση πεχαμετρικού χαρτιού. (Πείραμα 2.1 της 2^{ης} Εργαστηριακής Άσκησης του Εργαστηριακού οδηγού). Επανάληψη του προσδιορισμού μετά την προσθήκη νερού σε δεκαπλάσιο όγκο από τον αρχικό των παραπάνω διαλυμάτων.

Β' Πρόταση: Διεξαγωγή των πειραματικών δραστηριοτήτων με τη μορφή επίδειξης, με συμπλήρωση των αντίστοιχων σελίδων του Τετραδίου Εργασιών* από τους/τις μαθητές/-τριες.

Στην ενότητα «Η κλίμακα pH μέτρο της βασικότητας» να δοθεί έμφαση στο γεγονός ότι στα διαλύματα των βάσεων: $\text{πλήθος } \text{H}^+_{(\text{aq})} < \text{πλήθος } \text{OH}^-_{(\text{aq})}$.

Επίσης, να διερευνηθεί με τους/τις μαθητές/-τριες τι μπορεί να συμβαίνει με τη σχέση μεταξύ των $\text{H}^+_{(\text{aq})}$ και των $\text{OH}^-_{(\text{aq})}$ στην περίπτωση του καθαρού νερού.

2.2 Βάσεις κατά Arrhenius

Να γίνει σύνδεση του μακροσκοπικού, μικροσκοπικού και συμβολικού επιπέδου της Χημείας. Να δοθεί έμφαση στον ορισμό των βάσεων κατά Arrhenius, όπως και στο γεγονός ότι οι κοινές ιδιότητες των βάσεων οφείλονται στα OH^- που παρέχουν κατά τη διάλυσή τους στο νερό. Η διδασκαλία να εστιαστεί κυρίως στα 5 παραδείγματα του σχολικού βιβλίου.

3. ΕΞΟΥΔΕΤΕΡΩΣΗ & 4. ΑΛΑΤΑ (2 ΩΡΕΣ)

3.1 Εξουδετέρωση

4.1 Σχηματισμός κρυστάλλων χλωριούχου νατρίου και

4.3 Τα άλατα

Α' Πρόταση: Να γίνουν στο εργαστήριο ή στην τάξη από ομάδες 4-5 μαθητών/-τριών οι παρακάτω εργαστηριακές ασκήσεις:

- Διαδοχικές προσθήκες οξέος (υδροχλωρικού), βάσεως (υδροξειδίου του νατρίου), οξέος κ.ο.κ. σε νερό που έχει προστεθεί μπλε της βρωμοθυμόλης. (Πείραμα 3.1 της 3^{ης} Εργαστηριακής Άσκησης του Εργαστηριακού οδηγού).
- Παρασκευή χλωριούχου νατρίου με εξουδετέρωση διαλύματος υδροξειδίου του νατρίου από υδροχλωρικό οξύ. Παραλαβή του άλατος με εξάτμιση. (Πείραμα 4.1 της 4^{ης} Εργαστηριακής Άσκησης του Εργαστηριακού οδηγού).

Β' Πρόταση: Διεξαγωγή των πειραματικών δραστηριοτήτων με τη μορφή επίδειξης από τον/τη διδάσκοντα/-ουσα με συμπλήρωση των αντίστοιχων σελίδων του Τετραδίου Εργασιών* από τους/τις μαθητές/τριες.

Να δοθεί έμφαση στον ιοντικό χαρακτήρα των αλάτων και στην περιγραφή της εξουδετέρωσης με την αντίδραση σχηματισμού νερού: $\text{H}^+_{(\text{aq})} + \text{OH}^-_{(\text{aq})} \rightarrow \text{H}_2\text{O} (\text{l})$.

5. ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΤΩΝ ΟΞΕΩΝ, ΒΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΑΛΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΖΩΗ (2 ΩΡΕΣ)

5.1 Ανθρώπινος οργανισμός

5.2 Καθαριότητα στην καθημερινή ζωή: σαπούνια, απορρυπαντικά και καθαριστικά

5.3 Αρκετή τροφή για να χορτάσει όλος ο κόσμος και

5.4 Προστατεύοντας τον πλανήτη από την όξινη βροχή

Με την ολοκλήρωση της ενότητας οι μαθητές/τριες πρέπει να μπορούν να ερμηνεύουν το ρόλο των οξέων, βάσεων και αλάτων στην καθημερινή ζωή, να εκτιμούν τη βιολογική και τεχνολογική σημασία των οξέων και των βάσεων και να προτείνουν τρόπους προστασίας του περιβάλλοντος από την αλόγιστη χρήση των οξέων, των βάσεων και των αλάτων.

Προτείνεται οι παραπάνω υποενότητες να μελετηθούν με τη μορφή ερευνητικής εργασίας δίνοντας σε ομάδες μαθητών/τριών θέματα, όπως:

- «Οξέα και βάσεις στην καθημερινή ζωή» Οι μαθητές/τριες διερευνούν κατά ομάδες τις χρήσεις οξέων και βάσεων στην καθημερινή ζωή και προτείνουν τρόπους ασφαλούς χρήσης αυτών.
- «Όξινη βροχή» Οι μαθητές/-τριες διερευνούν κατά ομάδες για τον τρόπο δημιουργίας της όξινης βροχής, τις επιπτώσεις της στο φυσικό περιβάλλον, τις επιπτώσεις της στα μνημεία (π.χ. Ακρόπολη Αθηνών).
- «Λιπάσματα» Οι μαθητές/-τριες διερευνούν κατά ομάδες τα άλατα στα λιπάσματα, τη χρήση των λιπασμάτων στη γεωργία, το ρόλο των λιπασμάτων στη ρύπανση εδάφους και νερών.

Μπορεί να χρησιμοποιηθεί υλικό από:

<https://chem.noesis.edu.gr/bases-everyday-life>

Προτείνονται ενδεικτικές ερωτήσεις που έχουν δοθεί από το Διεθνές Διαγνωστικό Πρόγραμμα PISA για την αξιολόγηση των μαθητών/-τριών. Η δραστηριότητα με τίτλο [Όξινη Βροχή](#) αφορά στην κατανόηση της δημιουργίας όξινης βροχής και τις επιπτώσεις της με πειραματική προσέγγιση-παρατηρήσεις.

2^η Ενότητα: ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΤΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ – ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΜΕ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ

1. Ο ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ (2 ΩΡΕΣ)

1.1 Από το χθες...

1.2. Στο σήμερα: Ο σύγχρονος περιοδικός πίνακας

1.3 Τα μέταλλα και τα αμέταλλα στον περιοδικό πίνακα

Προτείνεται να υιοθετηθεί αρχικά μια ιστορική προσέγγιση των προσπαθειών για την ταξινόμηση των στοιχείων και να ακολουθήσει η διδασκαλία του σύγχρονου Περιοδικού Πίνακα, δίνοντας έμφαση στο Νόμο της περιοδικότητας.

Για εξάσκηση οι μαθητές/-τριες μπορούν να εμπλακούν σε παιχνίδι τοποθέτησης στοιχείων του περιοδικού πίνακα:

<http://photodentro.edu.gr/aggregator/lo/photodentro-lor-8521-2610>

2. ΑΛΚΑΛΙΑ

2.1 Γενικά και 2.2. Ιδιότητες των αλκαλίων (1 ΩΡΑ)

Προτείνεται να γίνει από τον/τη διδάσκοντα/-ουσα το πείραμα επίδειξης της παραγράφου 2.2, σχετικά με την αντίδραση του νατρίου με το νερό. Να τονιστούν με τη βοήθεια του

νατρίου τόσο οι φυσικές ιδιότητες των αλκαλίων (χαμηλή σκληρότητα, πυκνότητα μικρότερη του νερού, μεταλλική λάμψη), όσο και οι χημικές τους ιδιότητες (αντίδραση με νερό, οξείδωση, σχηματισμός κατιόντων), προκειμένου να εξοικειωθούν οι μαθητές/-τριες με τις φυσικές ιδιότητες και τη χημική δραστηριότητα των αλκαλίων.

Παρακολούθηση βιντεοσκοπημένων πειραμάτων. Καταγραφή παρατηρήσεων για τις φυσικές και χημικές τους ιδιότητες και εξαγωγή συμπερασμάτων για τη σχετική τους δραστηριότητα.

- Χημική δραστηριότητα αλκαλίων

<http://www.rsc.org/learn-chemistry/resource/res00000732/heating-group-1-metals-in-air-and-in-chlorine#!cmpid=CMPO0000939>

Προτείνεται οι χημικές εξισώσεις της ενότητας αυτής να μην περιέχουν ιόντα.

3. ΜΕΡΙΚΕΣ ΙΔΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΧΡΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑΛΛΩΝ (2 ΩΡΕΣ)

3.1 Μέταλλα και αμέταλλα και

3.4 Τα κράματα

Να γίνουν με τη μορφή μικρής ερευνητικής εργασίας στο εργαστήριο ή στην τάξη από ομάδες 4-5 μαθητών/τριών τα θέματα:

- Μελέτη φυσικών ιδιοτήτων των μετάλλων. Μελέτη δειγμάτων μετάλλων (από τη συλλογή του σχολικού εργαστηρίου ή από καθημερινά υλικά ή από βίντεο) και καταγραφή των σχετικών παρατηρήσεων.
- Σκουριά, αποτροπή σκουριάς. Χρήσεις μετάλλων κραμάτων.

Προτεινόμενο διδακτικό υλικό:

Οι εφαρμογές των κραμάτων: <http://molwave.chem.auth.gr/fabchem/?q=node/189>

Φυσικές ιδιότητες των μετάλλων: <https://chem.noesis.edu.gr/metals-physical-properties>

4. Ο ΑΝΘΡΑΚΑΣ (2 ΩΡΕΣ)

4.1 Γενικά

4.2 Φυσικοί άνθρακες και

4.3 Τεχνητοί άνθρακες

1^η διδακτική ώρα:

Α' Πρόταση: Μελέτη δειγμάτων φυσικών ανθράκων (από τη συλλογή του σχολικού εργαστηρίου ή από φωτογραφικό υλικό ή από βίντεο) και καταγραφή των σχετικών παρατηρήσεων.

Β' Πρόταση: Φυσικοί και τεχνητοί άνθρακες από το φύλλο εργασίας του εκπαιδευτικού πακέτου Άνθρακας Β έργο Πλειάδες-Νηρηίδες Δεκέμβριος 2007
<http://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/7464>

Προτείνεται να εξεταστούν τα Φουλλερένια και οι νανοσωλήνες (Παράθεμα: «Είναι θέμα... Χημείας»).

2^η διδακτική ώρα:

Α' Πρόταση: Να γίνει στο εργαστήριο ή στην τάξη από ομάδες 4-5 μαθητών/τριών το Πείραμα 7.1 (Αποχρωματισμός διαφόρων εγχρώμων διαλυμάτων με τη χρήση ενεργού άνθρακα) της 7^{ης} Εργαστηριακής Άσκησης του Εργαστηριακού Οδηγού και συμπλήρωση του αντίστοιχου φύλλου εργασίας του Τετραδίου Εργασιών*.

Β' Πρόταση: Διεξαγωγή των πειραματικών δραστηριοτήτων με τη μορφή επίδειξης από τον/τη διδάσκοντα/-ουσα με συμπλήρωση των αντίστοιχων σελίδων του Τετραδίου Εργασιών* από τους/τις μαθητές/-τριες.

3^η Ενότητα: Η ΧΗΜΕΙΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΑΚΑ

1. ΟΙ ΥΔΡΟΓΟΝΑΝΘΡΑΚΕΣ (3 ΩΡΕΣ)

1.1. Γενικά,

1.3. Καύση των υδρογονανθράκων,

1.4. Οι υδρογονάνθρακες ως καύσιμα,

1.5. Η ρύπανση της ατμόσφαιρας

Να ΜΗ διδαχθεί και εξεταστεί η ονοματολογία.

Να γίνει στο εργαστήριο ή στην τάξη με τη μορφή επίδειξης από τον/τη διδάσκοντα/-ουσα το Πείραμα 9.1 (Καύση βουτανίου και ανίχνευση του παραγόμενου νερού και του διοξειδίου του άνθρακα) και το Πείραμα 9.2 (Καύση παραφίνης. Παρατήρηση της παραγόμενης αιθάλης) της 9^{ης} Εργαστηριακής Άσκησης του Εργαστηριακού οδηγού. Οι μαθητές/-τριες να συμπληρώσουν τις αντίστοιχες σελίδες του Τετραδίου Εργασιών*.

Παρακολούθηση βιντεοσκοπημένων πειραμάτων. Προτείνονται:

Καύσεις υδρογονανθράκων <http://photodentro.edu.gr/video/r/8522/797>

Για θέματα σχετικά με ρύπανση της ατμόσφαιρας, προτείνονται ενδεικτικές ερωτήσεις που έχουν δοθεί από το Διεθνές Διαγνωστικό Πρόγραμμα PISA για την αξιολόγηση των μαθητών/-τριων.

- (1) Η δραστηριότητα με θέμα: [ΛΕΩΦΟΡΕΙΑ](#) στην Ερώτηση 2 πραγματεύεται θέματα ρύπανσης περιβάλλοντος. Γίνεται συσχέτιση δυο μέσων μαζικής μεταφοράς, του λεωφορείου (κίνηση με πετρελαιοκινητήρα) και του τρόλεϊ (κίνηση με ηλεκτροκινητήρα) στην πόλη. Ο/Η μαθητής/-τρια καλείται να σκεφτεί ότι στους σταθμούς παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας χρησιμοποιείται κάρβουνο, άρα και τα τρόλεϊ ευθύνονται για την ρύπανση, πέρα από τις άμεσες εκπομπές καυσαερίων από τα συμβατικά οχήματα-λεωφορεία.
- (2) Η δραστηριότητα με θέμα: [ΚΑΤΑΛΥΤΙΚΟΣ ΜΕΤΑΤΡΟΠΕΑΣ](#) εξετάζει τρόπους μείωσης ρύπων με τη χρήση καταλυτικού μετατροπέα στα οχήματα, που κάνει τα καυσαέρια εξάτμισης των οχημάτων λιγότερο βλαβερά για τον άνθρωπο και το περιβάλλον.

2. ΠΕΤΡΕΛΑΙΟ-ΦΥΣΙΚΟ ΑΕΡΙΟ - ΠΕΤΡΟΧΗΜΙΚΑ

2.7. Πολυμερισμός, 2.8 Τι είναι τα πλαστικά; (2 ΩΡΕΣ)

Από την 2.7 να διδαχθεί ΜΟΝΟ τι είναι πολυμερισμός (όχι το παράδειγμα του αιθενίου).

Με την ολοκλήρωση της ενότητας οι μαθητές/-τριες πρέπει να μπορούν να κρίνουν και να αποφασίζουν για τη χρήση σημαντικών ενώσεων του άνθρακα στην καθημερινή ζωή.

Προτείνεται να έχουν συγκεντρωθεί διάφορα πλαστικά προϊόντα καθημερινής χρήσης και οι μαθητές/-τριες να εργαστούν σε ομάδες για να μελετήσουν τα χαρακτηριστικά του κωδικού αναγνώρισης, να ομαδοποιήσουν πλαστικά προϊόντα και να προτείνουν τρόπους χειρισμού τους όταν δεν χρειάζονται πια.

Προτείνεται η παρακολούθηση του video και animation από το Φωτόδεντρο:

<http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/6386>

<http://photodentro.edu.gr/ugc/r/8525/754>

3. Η ΑΙΘΑΝΟΛΗ (2 ΩΡΕΣ)

3.2 Αιθανόλη ή αιθυλική αλκοόλη ή οινόπνευμα,

3.5 Αλκοολούχα ποτά και

3.6 Φυσιολογική δράση της αιθανόλης

Α΄ Πρόταση: Να γίνει στο εργαστήριο ή στην τάξη από ομάδες 4-5 μαθητών/τριών το Πείραμα 10.1 (Προσδιορισμός της περιεκτικότητας αλκοολούχων ποτών σε αιθανόλη) της 10^{ης} Εργαστηριακής Άσκησης του Εργαστηριακού Οδηγού.

Β΄ Πρόταση: Διεξαγωγή των πειραματικών δραστηριοτήτων με τη μορφή επίδειξης από τον/τη διδάσκοντα/-ουσα με συμπλήρωση των αντίστοιχων σελίδων του Τετραδίου Εργασιών* από τους/τις μαθητές/-τριες.

Επιπλέον, προτείνεται να χρησιμοποιηθεί το φύλλο εργασίας «Αλκοολούχα ποτά και φυσιολογική δράση της αιθανόλης-Αλκοτέστ» από το εκπαιδευτικό πακέτο Άνθρακας Β έργο Πλειάδες-Νηρηίδες Δεκέμβριος 2007: <http://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/6786>

Προτείνονται ενδεικτικές ερωτήσεις που έχουν δοθεί από το Διεθνές Διαγνωστικό Πρόγραμμα PISA για την αξιολόγηση των μαθητών/-τριών. Η δραστηριότητα με τίτλο: [ΖΥΜΗ ΓΙΑ ΨΩΜΙ](#) αναφέρεται στη χημική μεταβολή της ζύμωσης κατά την οποία το άμυλο και τα σάκχαρα που υπάρχουν στα άλευρα μετατρέπονται με τη βοήθεια της μαγιάς (ενός μονοκύτταρου μύκητα) σε διοξείδιο του άνθρακα και αλκοόλη για την παρασκευή ψωμιού. Το φύλλο εργασίας αποτελεί μια διεύρυνση της υπάρχουσας γνώσης των μαθητών/-τριών, στις χημικές αντιδράσεις μέσα από την αντίδραση της αλκοολικής ζύμωσης προς παραγωγή αερίου και αιθανόλης και την ανίχνευση αυτών.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΠΑΝΑΛΗΨΕΙΣ και ΕΤΗΣΙΕΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- Ιστορία των στοιχείων: Ανακάλυψη στοιχείων και την προέλευση των ονομάτων τους.
- Τα στοιχεία γύρω μας: Προέλευση, ιδιότητες και χρήσεις στοιχείων.
- Εποχές του χαλκού και του σιδήρου. Πώς συνδέεται η ιστορική πορεία της ανθρωπότητας με τις ιδιότητες των μετάλλων;
- Τα κυριότερα μεταλλεύματα της Ελλάδας. Μεταλλεία και μεταλλουργικές διεργασίες. Εξέταση της συμβολής τους στην ανάπτυξη μιας περιοχής και των αρνητικών επιπτώσεών τους στο περιβάλλον.

* Εάν υπάρχει έλλειψη αντιτύπων του Τετραδίου Εργασιών να μοιραστεί φωτοτυπημένο το φύλλο εργασίας στους μαθητές και τις μαθήτριες.

Παρατήρηση:

Επισημαίνεται ότι στην τρέχουσα έκδοση του σχολικού εγχειριδίου, 2024-2025, έχουν γίνει οι κάτωθι αλλαγές:

Σελ. 19 Αντικαθίσταται στην Δραστηριότητα 1 (4η, 5η και 6η γραμμή): «• συμβουλευτείτε το Διαδίκτυο 12 ΠΑΥΛΟΣ, ΣΙΔΕΡΗ ΦΙΛΛΕΝΙΑ <http://geocities.com/sfetel/gr/medicineg.htm>, <http://www.pdr.health.com/druginfo/nmdrugprofiles/herbaldrugs/index.shtml>,» από: «• συμβουλευτείτε το Διαδίκτυο: αναζητήστε την έκφραση "φάρμακα από βότανα",»

Σελ. 36 Καταργείται το link: www.focusmag.gr/articles/view-article.rx?oid=28995

Σελ. 55 Καταργείται το link:

<http://www.emc.maricopa.edu/faculty/farabell/BIOBK/BIOBOOK/NERV.html>

Σελ. 63 Καταργούνται τα links:

www.britannica.com/eb/article?tocID=45045

www.ancientanatolia.com/historical/

www.orkneyjar.com/history/

Σελ. 73 Καταργούνται τα links:

www.exakm.gr/dh.htm/

www.tomi.gr/gr/energeia/

www.spitia.gr/greek/syntages/cement

Σελ. 94 Καταργούνται τα links:

<http://hk.geocities.com/xavier114fch/03/03b.htm>

<http://www.howproductsimpact.net/impacts/photochemicalsmog.htm>

ΔΙΑΔΡΑΣΤΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΜΑΘΗΣΗΣ

Η εγκατάσταση των Διαδραστικών Οθονών Αφής στα σχολεία προσφέρει πολυάριθμα πλεονεκτήματα στο σχεδιασμό και στην ανάπτυξη της διδασκαλίας. Συγκεκριμένα:

- Παρέχεται η δυνατότητα οργάνωσης, καταγραφής και αποθήκευσης μαθημάτων που δύνανται να αξιοποιηθούν τόσο από τους/τις εκπαιδευτικούς όσο κι από τους/τις μαθητές/-τριες.
- Προσφέρεται η εύκολη πρόσβαση στο note, στα σχεδιαστικά εργαλεία των οθονών αφής, σε ποικίλους Ανοικτούς Εκπαιδευτικούς Πόρους / Open Educational Resources (ΑΕΠ / OER) που περιλαμβάνουν κατηγορίες όπως: Εκπαιδευτικά Παιχνίδια/Δυναμικός Χάρτης/Εφαρμογές Λογισμικού/AR-VR-MR Αντικείμενα /3D Αντικείμενα κ.ά. καθώς και στην εφαρμογή mozaBook (που είναι προεγκατεστημένη στο περιβάλλον windows των οθονών και μελλοντικά θα εμπλουτιστεί με τα διαδραστικά σχολικά βιβλία).
- Όλα τα παραπάνω αποτελούν καινοτόμα μαθησιακά περιβάλλοντα, εύχρηστα, με πλούσιο οπτικοακουστικό υλικό οικείου χαρακτήρα και εξοικείωσης με την καθημερινότητα των μαθητών/-τριών, που ανταποκρίνονται στα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα. Επίσης, δίνουν στον/στην εκπαιδευτικό την ευκαιρία να οργανώσει το μάθημά του/της, δημιουργώντας ένα «υβριδικό περιβάλλον εργασίας», που λειτουργεί ως διδακτικό αποθετήριο και εμπλουτίζεται στο πλαίσιο της σύγχρονης και ασύγχρονης διδασκαλίας.
- Οι εκπαιδευτικοί έχουν τη δυνατότητα να προσαρμόσουν το υλικό διδασκαλίας τους ώστε να ανταποκρίνεται στη γνωστική ετοιμότητα και στις ανάγκες των μαθητών/-τριών, σε σχέση με την ηλικία τους και τους διαφορετικούς τύπους μάθησης (οπτικός, ακουστικός, κιναισθητικός), προσφέροντας υλικό σε διαφορετικές μορφές, με άξονα τη συμπερίληψη όλων καθώς και την εξατομικευμένη μάθηση. Παράλληλα, η χρήση ποικίλων διαδραστικών δραστηριοτήτων επιτρέπουν την άμεση ανατροφοδότηση και αξιολόγηση του επιπέδου κατανόησης του μαθήματος.

- Η λειτουργία «πολλαπλής αφής» των διαδραστικών οθονών δίνει στον/στην εκπαιδευτικό την ευκαιρία να σχεδιάσει και να ενσωματώσει στη διδασκαλία ομαδικές δραστηριότητες, που επιτρέπουν τη συνέργεια των μαθητών/-τριών, καλλιεργώντας δεξιότητες όπως της συνεργασίας και επικοινωνίας.
- Οι οθόνες αφής μπορούν να συνδεθούν με το Google Drive ή το OneDrive, με υπολογιστές, τάμπλετ και άλλες συσκευές, διευκολύνοντας τη μεταφορά και την κοινή χρήση πληροφοριών.
- Δίνεται η δυνατότητα στον/στην εκπαιδευτικό να μοιράζεται με τους/τις μαθητές/-τριες εκπαιδευτικό υλικό και να το επαναχρησιμοποιεί, μειώνοντας τον φόρτο εργασίας.
- Δίνεται η δυνατότητα της αντεστραμμένης διδασκαλίας και η λειτουργία της αντεστραμμένης τάξης.
- Δίνεται η δυνατότητα ένταξης της τεχνητής νοημοσύνης (TN) στη μαθησιακή διαδικασία.
- Τέλος, τα διαδραστικά συστήματα μάθησης διευκολύνουν και επιταχύνουν τη διενέργεια του μαθήματος καθώς δεν απαιτούν συσκότιση της αίθουσας για να προβληθεί υλικό, έχουν ενσωματωμένα ηχεία και μπορούν να χρησιμοποιηθούν διαισθητικά με την αφή. Το σύνολο του υλικού των Οδηγιών Διδασκαλίας είναι κατάλληλο για χρήση δια μέσου των διαδραστικών συστημάτων μάθησης. Επιπροσθέτως, τα συστήματα αυτά διαθέτουν την επιλογή της λειτουργίας τους ως ασπροπίνακες με πολλές επιπλέον δυνατότητες πέραν της απλής γραφής κειμένου (π.χ. λειτουργία screenshot της οθόνης και δυνατότητα γραφής σημειώσεων πάνω στο screenshot, αντιγραφή-επικόλληση μέρους των σημειώσεων κ.ά.).
- Το σύνολο των δυνατοτήτων του υλικού κάθε μοντέλου διαδραστικού συστήματος μάθησης μπορεί να αναζητηθεί στις εξής διευθύνσεις:
 - [Συχνές ερωτήσεις](#) Διαδραστικών [Συστημάτων](#).
 - [Χρήσιμα αρχεία](#) Διαδραστικών Συστημάτων.

Για τη διδασκαλία των **Φυσικών Επιστημών (Βιολογία, Γεωλογία-Γεωγραφία, Φυσική Χημεία)**, οι διαδραστικές οθόνες αφής:

- Επιτρέπουν την παρατήρηση φαινομένων που δεν είναι εφικτό να γίνουν σε μια σχολική αίθουσα/εργαστήριο. Παράλληλα, πλαισιώνουν τη μαθησιακή διαδικασία με διαδραστικές ασκήσεις, εικόνες, βίντεο, ηχητικά, τρισδιάστατα μοντέλα που εγείρουν το ενδιαφέρον των μαθητών/-τριών, και διευκολύνουν την κατανόηση και αφομοίωση της ύλης.
- Επιτρέπουν την τρισδιάστατη λειτουργική απεικόνιση φαινομένων της φύσης και των εν δυνάμει επιπτώσεών τους καθώς και των ανθρωπογενών παρεμβάσεων, την τρισδιάστατη λειτουργική απεικόνιση των τεχνολογικών εφαρμογών των επιστημών αυτών και τη δυνατότητα εστίασης και περιστροφής τρισδιάστατων μοντέλων γεωλογικών σχηματισμών.
- Επιτρέπουν, μέσω της λειτουργίας πολλαπλών παραθύρων, την ταυτόχρονη προβολή μικροσκοπικών και μακροσκοπικών φαινομένων εν παραλλήλω με φαινόμενα της καθημερινότητας, την ταυτόχρονη προβολή χαρτών ώστε να διευκολύνεται η σύγκριση και η διερεύνηση φαινομένων, για παράδειγμα χάρτης με την κατανομή ηφαιστειών και χάρτης με την κατανομή σεισμών ή γεωμορφολογικός χάρτης και χάρτης κατανομής πληθυσμού.
- Όλα τα παραπάνω προσφέρονται για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων επικοινωνίας, συνεργασίας, αλληλεπίδρασης, αξιολόγησης και ανατροφοδότησης που αποτελούν κομβικά μέρη της μαθησιακής διαδικασίας.
- Διαθέτουν μεγάλη συλλογή από πολυμεσικό υλικό που αφορά στα συγκεκριμένα μαθήματα.